

Poti k preobrazbi mest

Uvodnik: Vita Žlender

Napredek na področju digitalizacije, mobilnosti, dostopnosti podatkov in izmenjave znanja je močno razširil metodološki nabor orodij, ki so na voljo raziskovalcem in urbanistom. Geografski informacijski sistemi (GIS), prostorsko modeliranje in vse bolj tehnološko zapletene analitične tehnike omogočajo raziskovalcem, da proučujejo urbane pojave z doslej nedosegljivo natančnostjo in na podlagi tega razvijajo na dokazih temelječa priporočila za načrtovanje. Toda čeprav se metode nenehno razvijajo, ostajajo temeljni cilji urbanističnega načrtovanja večinoma nespremenjeni: prizadevanje za čistejša, prijetnejša za bivanje, vključujoča, trajnostna in odporna mesta.

S sodelavci smo pred kratkim preuredili pisarne in ob tej priložnosti poskrbeli tudi za čiščenje arhiva. To me je spomnilo na to kontinuiteto. Ko smo se soočili z desetletja staro projektno dokumentacijo, je sodelavka v šali pripomnila, da je bolje, da ne začnemo brati arhivskega gradiva, da ne bi ugotovili, da so bile številne ideje, ki jih danes štejemo za inovativne, že prej raziskane. V tej opazki je nekaj resnice. Številni izzivi in prizadevanja urbanističnega načrtovanja se ponavljajo. Vendar pa mora vsaka generacija raziskovalcev urbanega prostora ta vprašanja ponovno obravnavati ob upoštevanju spreminjajočih se družbenih razmer, okoljskih pritiskov in tehnoloških možnosti. Sodobna orodja omogočajo raziskovalcem, da dokaze pridobivajo hitreje in natančneje, vendar še vedno gradijo na temeljih, ki so jih položili prejšnji znanstveniki in strokovnjaki. V tem kontekstu ostaja aktualna znana metafora »stati na ramenih velikanov«.

Članki v tej številki revije *Urbani izziv* prikazujejo več poti, po katerih se trenutno raziskuje preoblikovanje mest. Obravnavajo raznovrstne teme, vendar si vsi prizadevajo za boljše razumevanje mestnih okolij ter opredelitev priložnosti za učinkovitejše načrtovanje, oblikovanje in upravljanje teh. Omeniti je treba, da ta številka vključuje dva pregledna članka. Prvi se osredinja na opredelitev pristopov za oblikovanje in načrtovanje bolj vključujočih in dostopnih javnih prostorov za najstnice. Drugi sistematično prouči literaturo o regenerativni urbani transformaciji ter opredeli ključne teme in izzive pri izvajanju ter posledice za oblikovanje politik. Vprašanja urbane regeneracije raziskujejo tudi avtorji primerjalne študije nekdanjih vojaških lokacij v Ljubljani, Pragi in Pulju. Z osredinjanjem na vidik teorije skupnih virov avtorji raziščejo potencial praks skupnega upravljanja, da prispevajo k prilagodljivi ponovni rabi mestnih območij in alternativnim oblikam družbene organizacije. Vitalnost mest je še eden od vidikov urbane transformacije, ki se obravnava v tej številki. Avtorji razvijajo metodologijo za merjenje in kartiranje vitalnosti in jo preizkusijo v srbskem mestu Niš. Kakovost okolja je ena od pomembnih dimenzij urbane transformacije. Uvodni članek te številke uporabi analizo na podlagi orodij GIS in podatke iz mestnega registra zelenih površin za proučitev potenciala za vezavo ogljika pri mestnih drevesih v Bukarešti v Romuniji. Ugotovitve avtorjev kažejo, da kljub večji učinkovitosti vezave ogljika pri avtohtonih vrstah skupni prispevek obstoječih dreves in grmovnic ostaja zanemarljiv v primerjavi s skupnimi ravnmi emisij v mestih. Avtorji poudarjajo pomen ciljno usmerjenih strategij, temelječih na naravi, in širitve avtohtone vegetacije pri upravljanju vezave ogljika v mestih.

Prispevki v tej številki kažejo, da so poti do urbane preobrazbe raznovrstne. Segajo od naravi temelječih rešitev in prostorske analize do prilagodljive ponovne rabe, regenerativnega načrtovanja in vključujočega oblikovanja javnega prostora. Čeprav se pristopi razlikujejo, imajo skupni cilj: izboljšanje kakovosti, trajnosti, pravičnosti in odpornosti urbanih okolij.